

Mi pa glejmo predvsem na to, da ta tuga ne okuži tudi našega naroda. Saj se ji upirajo vse naše narodne tradicije. Najboljša protiutež je pa socialistični, človečanski duh. Ves svet lahko vidi danes, po nemških izkušnjah, da je boljši ne vem kakšen režim od strahovlade podivjancev, deklasirancev, propalic, skvarjenih konjunkturistov! Še tako konservativno, toda pravno sodišče postavlja moralce na zatožno klop, fašizem pa povzdiguje moralce in roparje med »nacionalne heroje«.

Nemški primer je resen, morda zadnji poziv vsem svobodoljubnim ljudem: Združite se!

Kdo je požigalec nemškega parlamenta?

Doslej se je smatralo v procesu proti Van der Lubbeju, Torglerju in tovarišem, da sta zlasti prva dva skrivna požiga. Dokaz proti Torglerju se ni posrečil. Tudi je znana tragi-komična vloga obtoženca Lubbeja.

Povsem nova pa je, kar utegne na proces močno vplivati, izjava izvedenca dr. Schatza, ki pravi, da je bila pri požaru rabljena vnetljiva tekočina, ki je bilo treba do 20 kg. Holandec Lubbe je bil le figura, ki parlamenta najbrže sam ni zažgal. Proces dobiva s tem povsem nov značaj in sodišče bo moralo šele iskati neznane tajnistvene zločince, če bo hotelo soditi pravično.

Istotako je izjavil izvedenec tajni vladni svetnik Josse, da je posneti iz značaja požara, da so se nahajala v parlamentu posebna netiva. Tudi iz saj se da sklepati, da saje niso izvirale od pohištva, marveč od petroleja ali bencina, mogoče tudi žvepla in fosfora. Netivo je bilo razširjeno po vsej sejni dvorani. Prav mogoče je, da je ta material bil pripravljen že dalje časa v sobah stenoografov, iz katerih se je požig pripravil. Užig vnetljive tekočine je zadoščal samo na enem mestu, naj je požigalec imel kakršnekoli pomočke. Priprava za požig je potrebovala več časa in je popolnoma izključeno, da bi jo bil utegnil Van der Lubbe v kratkem času pred požigom izvršiti.

Požig je bil zasnovan veščaske in temeljito. Teh sposobnosti Lubbe nima.

Zaslišana sta bila še dva strokovnjaka, ki sta oba potrdila, da bi brez vnetljivih tekočin ne mogli zažgati pohištva. Pri poizkusih z ogljenimi vžigalci se je rabilo 18 minut. Sodni kemik dr. Schatz je končno izjavil, da Lubbe ne govori resnice, ker je izključeno, da bi bil mogel sam zanetiti ta požar.

Tako se razgalja v tem velikem procesu morala nemškega fašizma.

Tudi Ti se moraš zavedati, da čas hiti. Ali si v tem mesecu že pridobil „Delavski politik“ novega naročnika? Opozori na to dolžnost tudi svojega prijatelja! ---

Podjetniki, pustite Delavsko zbornico delavcem in nameščencem!

Dosledno nalogam Delav. zbornice bi pričakoval razsoden človek, da bodo delavci volili iz svoje srede najboljše in najbolj sposobne delavce, brez ozira na veroizpoved ali na kakšne druge momente. Nekako tako je zapisal ljubljanski »Kmetijski list«. Takoj na to pa pravi, da volitve v Delavsko zbornico spominjajo na tiste nekdanje politične stranke, pri katerih so igrali glavno vlogo »svetovni nazori«!

Tako! Kateri so ti politični nazori, tega izrecno ne pove. Zato naj mi še enkrat pojasnimo to zadevo.

Pravilno je stališče, da spada Delavska zbornica delavcem in nameščencem, ki zastopajo izključno delavske in nameščenske interese. Za to so ustanovljene. Povsem naravno je, da bi razredno delavstvo in nameščentvo moralo voliti samo zastopnike v Delavsko zbornico, ki stoje na tem stališču. To se pa ni zgodilo. V volitve v Delavsko zbornico so se vmešali na primer »narodni« socialisti, ki so sami priznavali, da sodelujejo z obstoječo politično stranko, ki ni izključno delavska. Istotako so klerikalci s povsem nedelavskim stališčem postavili svojo listo. Znano nam je tudi, da se je s

strani delodajalcev po iniciativi teh pritiskalo na volilce, da naj volijo v Delavsko zbornico pravih zastopnikov, marveč nje, ki sodelujejo z delodajalci, torej je povsem jasno, da ne v absolutnem interesu delavstva.

Kdo je torej kriv, da se je vmešavala politika v volitve v Delavsko zbornico, kolikor je to resnično? Ali ne nasprotniki delavskih interesov, oziroma oni, ki bi radi oslabili socialni ali gospodarski položaj delavstva in nameščentva?

Organizirano delavstvo je v tem boju vodilo golo in čisto interesno borbo. V to borbo pa so se vmešavali ljudje, ki imajo delavstvu sovražne namene.

Če misli imenovani list, da mora dajati v tem oziru lekcije, naj jih daje tistim, ki vodijo borbo proti delavstvu. Če se delavec bori za svoje pravice, je to »politika«, če se pa nasprotnik bori proti delavskim interesom, to ni »politika«.

To je komedija, ki je precej podobna neutemeljeni denunciaciji.

Na to dejstvo opozarjamo zlasti tudi kmetijsko prebivalstvo. Na tak način se ne sme varati niti kmetijskega naroda, če že drugega namena nima objavljenega takega članka.

Doma in po svetu.

Naš plavi fašizem je popolnoma separatističen pojav. Narodni socializem v Sloveniji ima za seboj kaj žalostno zgodovino. Po vojni se je hotel razbohiti s hrupinimi veseljami. Potem pa ga je zajela znana homoseksualna afera v Ljubljani. Preostanke je prevzela bivša demokratska stranka in jim dala ime »Narodna strokovna zveza«. Ta je živela brezpomembno življenje do zadnjih časov. Pri zadnjih volitvah v Delavsko zbornico se je plavim posrečilo pridobiti mnogo — podjetnikov, da so se vmešali v volitve v izrazito delavsko ustanovo. Pa vse to ji je zaleglo le toliko, da se je vodstvo plavih blamiralo pred nacionalno in kompromitiralo pred delavsko javnostjo. Resni nacionalni krogi obsojajo zlasti fašistovsko-konjunkturistično strujo, ki se je pojavila pri plavih. Volitve v Delavske zbornice na jugu so pokazale, da »Narodni sindikati« nimajo ničesar za seboj. — **Zlasti srbski delavci so se izrekli proti njim** in srbski podjetniki jih tudi nočejo več poznati. Napihnenost nekaterih mariborskih in ljubljanskih

»plavih« konjunkturistov bo zato kaj kmalu splahnela.

Primorci, ki so morali pobegniti iz Italije, z ogorčenjem gledajo na one svoje tovariše, ki kažejo voljo, da bi po fašistovskem vzgledu terorizirali nacionalno osvobodjeni del slovenskega naroda v Jugoslaviji. Baš primorski Jugoslavlani morajo biti prvi borci proti vsaki fašistovski struji. Kakor čujemo, pripravljajo primorski delavci iz cele Slovenije zborovanje, na katerem bodo vsej naši javnosti razložili svoje misli in težnje. Mi to akcijo pozdravljamo.

Nova uprava Borze dela v Ljubljani. Minister socialne politike in narodnega zdravja je imenoval novo upravo Borze dela v Ljubljani. Predsednik je dr. Ivan Karlin, odborniki pa iz vrste delodajalcev Josip Rebek, Stane Vidmar in Anton Rojina, iz vrste delojemalcev pa: Joža Golmajer, Peter Lombardo in Vladimir Kravos. Ožje ravnateljstvo tvorijo: dr. Ivan Karlin, Stane Vidmar in Vladimir Kravos. Dr. Karlin je bil tudi predsednik glavnega volilnega odbora pri volitvah v Delavsko zbornico.

Predsednik Pokojninskega zavoda za nameščence v Ljubljani. Minister socialne politike in narodnega zdravja je še pred volitvami v Pokojninski zavod za nameščence imenoval predsednika zavodu. Dosedanji imenovani predsednik dr. Vilko Baltič je bil imenovan za predsednika za nadaljnjo dobo petih let.

Jugoslovansko prometno ministristvo je naročilo pri tvornicah Austro-Daimler šest železniških motornih avtobusov, ki se bodo namestili po raznih naših progah.

Prepovedana knjiga. Zagrebško državno pravništvo je prepovedalo razširjanje socialnega romana »Od treh milijonov trije«, ki ga je spisal Leonhard Frank in ki ga je z srbohrvaškem prevodu založila zagrebška založba Binoza.

Obsodba proti bratom Malijem. Pri novomeškem sodišču je bila v torek izrečena obsodba proti bratom Malijem in Golmajerjevi. Anton Mali je bil obsojen na smrt na vešalah, ker je na zverinski način ubil ženo svojega brata Andreja. Andrej Mali je bil obsojen na 20 let robije, ker je že dolgo pripravljaval ta umor in pregovoril svojega brata, da je zločin izvršil, Marija Golmajerjeva, Andrejeva ljubica, pa na 8 let robije, ker je vedela za te priprave in je deloma sama pri njih sodelovala.

Balkanska konferenca v Solunu. Dne 5. t. m. prične zborovati v Solunu četrta balkanska konferenca za sodelovanje balkanskih držav.

Predsedništvo razorožitvene konference sklicuje Henderson na dan 9. novembra t. l., da prouči težki položaj razorožitvenega problema.

Umor bolgarskega poslanca? Na zagoneten način je izginil kmetijski poslanec Štefan Ivanov, ki se je zaradi preganjanja po režimu nahajal dalje časa v inozemstvu. Pastirji so našli na paši truplo brez rok, nog in glave ter domnevajo, da je truplo umorjenca.

Na proslavi 10 letnice turške republike je bila navzoča tudi številna sovjetska delegacija z vojnim komisarjem Vorošilovom na čelu. Sovjetskim gostom je Turčija priredila v Carigradu in v Ankarí zelo pristrčne in sijajne sprejeme.

Na stolpu dunajskega rotovža so v ponedeljek ponoči naciji izobesili 12 metrov dolgo zastavo z kljukastim križem, ki jo je policija s težavo zopet snela.

Demokracija na Čehoslovaškem. Najznamenitejši predstavnik demokracije je vsekakor filozof in predsednik čehoslovaške republike T. G. Masaryk. Čehoslovaška je tudi nekaka matica male antante in vse politično življenje te narodne republike, ki se tako radi ogrevamo zanjo in jo imenujemo bratsko, se suče že par let okoli borbe za demokracijo z največjim navdušenjem in z največjo odločnostjo. Pameten človek bi mi-

Tone Maček:

19

Slučaj Kumberger.

Rov, po katerem so šli v gosjem maršu, da se je videlo od daleč, kakor da se pomika naprej samo veriga bingljajočih lučk, je bil spočetka vsekan v živo skalo, ki se je solzila, da so plameni luči odsevali v drobnih kapljicah, ki so polzele po kamnu. Izpod šahita je bril za njimi močen tok ledenozmrzlega zraka, da je Franceta v lahkem suknjiču kar zima stresala. Čez kakih deset minut hoje so prišli do težkih lesenih vrat, ki so neprodušno zapirala rov. Za temi vrati se je slišal šum, kakor da pada tam po skalah ogromen vodni slap. Prvi v vrsti se je uprl z nogo ob podboje in je z obema rokama odprl vrata proti silnemu zračnemu pritisku od zadaj. Šum je naenkrat utihnil. Mimoidoči so si redoma podajali vrata iz rok v roke in so jih tiščali k steni, da se niso zopet zaloputnila. Francé, ki je šel zadnji, jih je izpustil za seboj in že isti hip so se z glasnim pokom zaprla in pahnila Franceta, ki se ni dosti hitro umaknil, naprej, da se je zaletel v Janezov hrbet. Za vrati je sedaj zopet zašumel zračni slap, kakor so ga poprej slišali na tej strani, kjer je bilo sedaj vse mirno.

Janez mu je pojasnjeval: »Šli bomo še skozi več takih vrat. To so zračna vrata, ki regulirajo tok zraka, ki prihaja od zunaj skozi šahit. Da lah-

ko kroži zrak po vseh rovih, se mora njegov tok na več mestih zapreti in ga naravnati v določeni smeri po stranskih rovih. Če bi tega ne bilo, bi imeli sicer zrak po glavnih rovih, kjer bi ležal negibno, bi se hitro kvaril in slabo izmenjeval, medtem ko bi ga v gotovih predelih in na izkopih sploh ne bilo. Regulacijske naprave pa poganjajo zrak v vse kote. Kljub temu ga na izkopih, kjer ni odvodnih možnosti in ne prehodov, po katerih bi se lahko zrak pretakal, še vedno primanjkuje. Radi tega imamo ponekod po glavnih rovih postavljene vetrenjače na električni ali ročni pogon, s katerim se potiska zrak po širokih lesenih cevah na izkope.«

France je le s težavo sledil Janezovemu pripovedovanju. Zdelo se mu je vse tako komplicirano in učeno. Mislil si je pa, ko bom že tako dolgo pri rudniku kakor je on, bom tudi imel vse to v malem prstu.

Med potjo so prihajali na križišča, odkoder so se cepili podzemski tiri na desno in levo:

»Vidiš, ta tir vodi pod star šahit, po katerem spravljajo les in drugi material v jamo, a skozi novi šahit, po katerem smo se mi spustili v jamo, se celi šahit vrši neprekinjeno dviganje vozičkov s premogom. Vsako minuto štiri vozičke, vsak z eno tono premoga.«

Šli so dalje: »Tu vodi tir na staro »Marijino polje«, ki je že davno izkopano. Nahajajo se tam še samo zračni tuneli. Kakih dvesto korakov od

tu naprej je »A-polje«, kjer se še zadnji izkopi izpraznjujejo. V daljših presledkih od A-polja sta B in C-polji, ki sta tudi že povečini izpraznjena. Mi gremo na D-polje, kjer je poleg E-polja točasno največ izkopov v obdelavi. V dobrih petih letih je eno polje izpraznjeno, izkopi napolnjeni z nadomestilom, gruščem, laporjem in lignitom, in potem je treba iskati novih polj za eksploatacijo. Seveda, dokler ne bo vsa ta debela plast premoga pod vso hrastniško okolico izkopana. Potem bodo pač stale strojnice zapuščene, zunaj pa separacijsko rastel mah, tovarniški dimniki se bodo porušili in v rudarski naselbini bodo prazne hišice počasi razpadale. Ampak tega se nama še ni treba bati. Mogoče bo to šele čez sto let.«

»Čudno, jaz sem pa mislil, da premoga sploh nikdar ne more zmanjkati, da se razteza pod vso zemeljsko površino,« je dejal France, ki je občudoval Janezovo vsevednost.

Tedaj pa se je oglašil še stari Kurent: »Ne fant, premog se ne nahaja povsod, sicer bi ga lahko kopali, kjer bi se komu zljubilo. Tudi ga ni povsod enako na debelo. Tule pri nas je plast precejšnje debeline, ponekod celo do dvajset metrov in leži v prelomljeni, zelo strmi poševnosti. Po drugih krajih, zlasti koder so velike ravnine, pa leže plasti skoraj vodoravno le malo nagnjeno in so včasih komaj po pol metra debele. Tam se morajo kopači plaziti po trebuhi.«

(Dalje prihodnjič.)

slil, da Čehoslovaki niso najbolj neumen narod ter da vedo, kaj je prav in kaj ni. Ali kaj čitamo v našem časopisju o vseh teh borbah, o vseh teh načelih? Nič! Niti Masarykovih izjav ne objavljajo, čeprav niso vredni, da bi odvezali jermene njegovih čevljev, da povemo to po domače. Vsak, kdor čita čehoslovaško časopisje in zasleduje tam junaško borbo za demokracijo, mora uvideti in vedeti, da smo neiskreni, če ne farizeji.

Na proslavo 15 letnice obstoja samostojne poljske republike prispejo tudi razne sovjetske delegacije, med drugim tudi tri večje letalske eskadrole.

Dijaki lvovske politehniko se po dajo te dni v sovjetsko Rusijo. Predvsem bodo obiskali petrolejsko okrožje v Bakuju.

Rumene izkaznice je uvedla nemška vlada za židovske dijake, medtem ko bodo nemški dijaki obdržali sedanje sive.

Novinarski spor med Sovjetsko Rusijo in Nemčijo je poravnal. Sovjetski zunanji komisar Litvinov je na svoji poti v Ameriko imel v Berlinu razgovor z nemškim zunanjim ministrom v. Neurathom, s katerim sta se zedinila, da bodo nemški novinarji zopet smeli na Rusko in ruski v Nemčijo.

Volitve v Delavsko zbornico na Estonskem. Estonska spada v krog tistih malih držav, ki so nastale po svetovni vojni. Državne samostojnosti in nacionalne svobode Estonci niso sami pripravili, temveč so dobili svobodo kot plod vojnega izida. Zato je v svojih duhovih niso doživeli. Radi tega se mora Estonska boriti z vedno novimi notranjimi težkočami. V zadnjem času je tudi tja zašla moda fašizma. Estonskim fašistom se zdi dosedanji konservativni režim še pre malo reakcionaren in zahtevajo uvedbo režima po nemškem vzgledu. Estonski fašisti nosijo plave srajce. S svojo agitacijo in terorjem so se vrgli predvsem na industrijske kraje. Povzročili so že več spopadov in so nedavno težko ranili vodjo estonskih socialistov Militia, ki je po poklicu novinar. Kakor pri nas, so tudi na Estonskem uzakonili Delavsko zbornico. Letos koncem septembra so se vršile volitve v Delavsko zbornico v Revalu. Volitve so dobile izrazito politični pomen, ker so fašisti izdali parolo, da morajo Delavske zbornice prve priti pod fašistovsko komando. Razvili so silno agitacijo, posluževali so se pa predvsem pomoči — podjetnikov. Kljub vsemu so pogoreli. Socialistične strokovne organizacije so sicer izgubile nekaj mandatov, dejansko so se pa okrepile. Fašisti so hoteli nato iz jeze naskočiti Delavsko zbornico v Revalu, toda policija jim tega ni dopustila. Med kmeti estonski fašisti tudi niso mogli dobiti nobene zaslombe. V estonski vladi je zato prevladala struja, ki je za to, da se zavre fašistovska agitacija. Policijski prefekt Revala in okolice bo odstavljen, ker je pokazal preveč simpatij do fašistov. Kakor se vidi, je primer Nemčije opozoril vse druge narode, da se obvarujejo fašizma.

Francoski socialisti nameravajo izključiti iz stranke oba voditelja desničarske politike v parlamentu, ostalih 28 poslancev pa ukoriti in pozvati k disciplini.

Sijajna zmaga angleške delavske stranke. V East Fulhamu so se vršile nadomestne volitve državnega poslanca. — Kandidat konservativne stranke, ki je pri zadnjih volitvah zmagal s 14.521 glasovi, je dobil sedaj samo 12.950 glasov, medtem ko je dobil delavski kandidat 17.790 glasov.

Eskadra sovjetskih vojnih ladij je te dni na obisku v Italiji, kjer obišče razna pristanišča.

V Palestini je angleška mandatarina vlada proglasila radi arabskih izgredov obsedno stanje. Demonstrante bodo sodila izredna sodišča in bodo kaznovani z deportacijo. Uvedena je tudi stroga cenzura.

Knjige Cankarjeve družbe

izidejo te dni. Zamuda je nastala ne po naši krivdi, zato naj člani oprostite. Knjige bodo vkljub zapoznitvi zelo lepe. Agitirajte povsod, da bo vsak član strokovne organizacije letos tudi član Cankarjeve družbe. — Volitve v Delavsko zbornico so pokazale, da moramo biti odločni, samozavestni in ustvarjajoči v vseh naših društvih, zvezah in ustanovah.

ODBOR CANKARJEVE DRUŽBE

Sto let socialne politike.

(Konec.)

Toda delo otrok, to pretresljivo poglavje kapitalističnega izkoriščanja, je bilo kljub tem zakonskim določbam prav malo omejeno, saj je bila tovarniška inspekcija vse drugo, samo to ne, za kar je bila namenjena. Brezvestni tekstilni tovarnarji Anglije so vedno našli sredstva in pota, da so lahko obšli zakonite določbe. Vendar kljub njihovu odporu, ki so ga cinično nazivali celo kot varstvo »svobode delavstva«, je socialna politika pod naraščajočim vplivom in pritiskom delavstva in njega strokovnih organizacij bistveno napredovala. Že leta 1844 je bil delavnik v Angliji za ženske nad 18. letom starosti bistveno skrajšan na 12 ur dnevno in z grenko ironijo čitamo v nekem poročilu o razmerah v angleških tovarnah v letu 1844, da tovarniški inspektorji niso mogli ugotoviti niti enega slučaja, »ko bi se odrasle ženske pritožile nad tem vmešavanjem v njihove pravice«. 1. maja 1848 je stopil v veljavo zakon o 10-urnem delavniku, ki je vzbudil med angleškimi tovarnarji vihar ogorčenja. Ta odpor je sicer precej zadržal uresničitev teh socialno-političnih določb, ni jih pa mogel odpraviti. Delavci so se vedno bolj zavedali, da bodo zamogli samo s svojim združenjem v močnih strokovnih organizacijah nastopiti proti izkoriščanju njih delovne sile po vsakršnihkoli kapitalističnih. V naslednjih desetletjih se jim ni posrečilo popolnoma izločiti samo delo otrok, nego so ustvarili celo vrsto socialno-političnih zakonov v obrambo proti kapitalističnemu dobičkarstvu. Tako so bili angleški tovarniški delavci »ne samo prvoborniki angleškega, nego vsega moderne delavstva sploh«. (Marx).

Pa tudi v ostalih evropskih industrijskih državah, katerih gospodarski razvoj je hodil za angleškimi, so vladale slične razmere. V tekstilni industriji Severne Češke so bile še v sedemdesetih in osemdesetih letih minulega stoletja razmere, ki nikakor niso zaostajale za angleškimi iz dobe pred nastopom tovarniškega zakona in druge socialno-politične zakonodaje. V delu »Raziskave o socialnih razmerah v tovarniških okrajih Severne Češke«, ki ga je napisal dr. J. Singer in je izšlo v letu 1885, navaja pisec, da je trajala delovna doba med 49-imi od pisca obiskanimi tovarnarji v 5 obratih dnevno 11 ur, v 11

obratih 12 ur, v 24 obratih 13 ur in v 14 obratih celo po 14 ur dnevno. V petih obratih pa je znašal delovni čas 15 ur dnevno. To nečloveško dolgo delo se je vršilo v zdravstveno skrajno pomanjkljivih in škodljivih delavnicah in delavstvo je dobivalo izredno nizke mezdne. Vse to je seveda povzročilo predčasno staranje delavstva in nenormalno visoko umrljivost med delovnim ljudstvom teh okolišev. Prav tako kakor na Angleškem je bilo razvito in dovoljeno otroško delo tudi v Severni Češki. V tekstilni industriji okoliša trgovske zbornice v Libercu (Reichenberg) je odpadlo še v letu 1880 po uradni statistiki v predilnicah za ovčjo volno na 1000 zaposlenih delavcev 66 otrok starih manj kot 14 let, v predilnicah za bombaž 40, v predilnicah odpadkov 57 in v predilnicah za lan 23!

Od teh časov dalje pa so se razmere boljšale in tudi izboljšale. Pod vplivom moči in pritiska delavskega gibanja je sledil eden socialno-politični in zaščitni zakon za drugim. Omenjam predvsem uvedbo bolniškega zavarovanja pred 41. leti, uvedbo pokojninskega zavarovanja nameščencev pred 24 leti itd. Po prevratu je pa doseglo socialno-politično zakonodajno delo pod vplivom delavskega zastopstva v parlamentih, vladah, v mednarodnih zastopstvih itd. velik razvoj, ki je nudil pri nas zakon o zaščiti delavcev, zakon o zavarovanju delavcev itd. in ki se zrcali v številnih mednarodnih konvencijah in v Mednarodnem uradu dela ter njega mednarodnih konferencah dela. Marsikaj bi bilo treba še izboljšati. Ne demontaža socialne politike, nego izboljšanje in — ponekod morda — preureditve bi bili potrebni. Predvsem je pa pri nas nujna izvedba starostnega in brezposelnega zavarovanja za vse delavstvo (poglejmo sočasni primer Trbovelj za slednje), raztegnitev pokojninskega zavarovanja za nameščence po vsej državi, bolniško in nezgodno zavarovanje poljedelskega delavstva, primerna regulacija delovnega časa in sprejem 40-urnega delavnika, regulacija nočnega dela in izvajanja socialno-političnih določb obrtnega zakona. Pa bomo tako tudi pri nas primerno in najbolje proslavili stoletnico socialno-politične zakonodaje. Cv. K.

Ljubljana.

Delavski prosvetni večer, »Svobode« in »Zarja« v Ljubljani.

V sredo, dne 8. novembra 1933 priredita »Svoboda« in »Zarja« v Ljubljani prvi delavski prosvetni večer v tej sezoni. Začetek ob 2. uri.

Večer bo nad vse lep, umetniški in pester s sledečim sporedom:

1. Profesor Teplý iz Maribora bo predaval o delavskem gibanju.
2. Delavska godba »Zarja« bo zaigrala: a) Zdravo, hrabri bojevniki, b) Waldteufel: Čar siren, c) Semaja: Judith. Intermezzo, komponirano prav za ta večer.
3. Konserv.-altistka Vida Rudolfova bo zapela dve Parmovi pesmi: Zapoji mi ptičica glasno in ptička. Pri klavirju konserv. R. Gallatijsa.
4. Svobodaš Ivan Skuk bo recitiral Tigrovo pesem: Vprašanje delavki. (Glej »Svoboda« od 1. marca 1929.)
5. Miloš Zihel bo zaigral na saksofonu več lepih solo-komadov. Na klavirju ga bo spremljal Bojan Adamič.
6. Delavsko pevsko društvo »Cankar« zapoje pod taktirko pevovodje K. Perka več lepih pesmi, med njimi »Zdravo, hrabri bojevniki«.
7. Ivan Skuk bo recitiral Mile Klopčičevo pesem: »Moj oče«.
8. Konserv.-sopranistka Anica Kristanova bo zapela Adamičovo: »Pri zibelci« in Škorpikovo: »Otrok izprašuje«, katere besedilo je napisal Mile Klopčič. uglašil pa svobodaš Škornik.
9. Kovinarja Bine Trtnik in Rajko Ogorevc bosta zaigrala nekaj lepih pesmi na havajsko kitaro.
10. Konserv. Anica Kristanova in Vida Rudolfova bosta zapeli v duetu več Dvořakovih dvošpevov. Na klavirju ju bo spremljal konserv. R. Gallatijsa.
11. Bojan Savnik, svobodaš, bo recitiral pesem: »Kdor še dvomi...«
12. Konserv. Dražo Buržer zapoje sriji iz opere Halka. Pri klavirju konserv. I. Kumer.
13. Delavsko pevsko društvo »Cankar« zapoje več delavskih pesmi. Pevovodja Kristo Perko.

Nastopil bo tudi solist z žago in spremljevanjem klavirja.

Večer bo, kakor že rečeno, izredno lep in bo trajal le 1 uro in tričetrt. Vstopnice se dobe že sedaj v Strokovni komisiji in je za tak večer izredno nizka vstopnina. Sedeži so po 3 in 2 Din, stojišča pa po 1 Din.

Naj ne bo nobenega izmed Vas, sodruzi in sodružice, ki bi se tega večera ne udeležil.

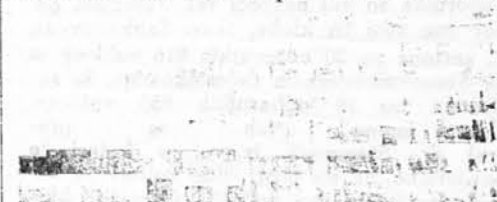
Sodruzi in sodružice! V nedeljo, dne 5. novembra 1933 ponovi »Delavski oder Svobode« dramo Ivana Cankarja »Hlapci« v novi priredbi ob 8. uri zvečer v dvorani Delavske zbornice. Cene sedežev so znižane, in sicer Din 10, 8, 6 in stojišča Din 4, tako, da si to predstavo ogleda lahko tudi vsak delavec in delavka. Predprodaja vstopnic pri Strokovni komisiji v Delavski zbornici I., vhod od kolodvora, I. nadstropje. Sodruzi in sodružice! Agitirajte med svojimi znanci in prijatelji, da posetijo to delavsko predstavo. — »Delaski oder Svobode« v Ljubljani.

Ljubljanski delavski dom, ki ga je zgradila ljubljanska občina in za katerega je votirala tudi ljubljanska Delavska zbornica, bo otvorjen dne 1. decembra t. l. Delavski dom se nahaja poleg kolizeja pred železniškim križiščem na Gosposvetki cesti. V tem domu bo 59 sob za moške, in sicer 48 z eno posteljo, 3 z dvema posteljama in 6 s tremi posteljami, 2 pa s štirimi posteljami, skupaj torej za 80 oseb. Za ženske je določenih v prvem nadstropju 29 sob: 24 z eno posteljo, 2 z dvema posteljama, 2 s tremi posteljami in ena s štirimi posteljami, skupaj za 32 oseb. Cene mesečno za sobo z eno posteljo 150 Din, z dvema posteljama za posteljo 110 Din in drugih sobah za posteljo po 100 Din. Vpošteta je luč, kurjava in ena tedenska kopelj v kadi. Moški bodo stanovali v četrtem in tretjem nadstropju, ženske v drugem. V azilu bo

tudi prehodno prenočišče za 32 oseb. V domu bo lastna kuhinja. Hrana za ves dan 10 Din. Brez mesa kosilo 3 Din, pa tudi ena porcija prikuhe s kosom kruha 2 Din. Pravico do stanovanj imajo predvsem delavci in nameščenci, ki so zavarovani v socialnem zavarovanju. Šele v drugi vrsti pridejo v poštev drugi interesi. — Pojasnila daje uprava, ki uraduje v zgradbi med 9. in 12. uro.

Maribor.

Prav nič se nam ne bo zgodilo. Tako se hvalijo nekateri izmed zaostalih junakov »nacijev«, ki so ob priliki shoda kovinarjev v gostilni Achtig po vzgledu italijanskih in nemških fašistov napadli zborovalce.

Člansko zborovanje »Svobode«. Podružnica »Svobode« v Mariboru sklicuje za nedeljo, dne 5. t. m. ob 9. uri dopoldne člansko zborovanje, ki se bo vršilo v dvorani Delavske zbornice, Sodna ulica 9-II. Pridite polnoštevilno.

V Melju bodeta znana mariborska industrijalca Rosner in Löbl v kratkem pričela graditi novo tekstilno tovarno, ki bo spočetka zaposlovala kakih 70 delavk.

Blakovanje Aleksandrove ceste le počasi napreduje radi jesenskega deževja. Poleti, ko je bilo vreme lepo, se pa ni delalo.

Železničarska stavbna zadruga »Naš stan« v Novi vasi pri Mariboru se je prostovoljno razšla.

Delavci in nameščenci jedo samo v Javni kuhinji na Slomškovem trgu št. 6.

Vse, kar cabite za pisarne, kupujte v trgovini Ljudske bibliotekarne d. d., Slomškov trg 6

Zagorje ob Savi.

Ne vemo, če dobro vidi. Nek gospod pri nas v Zagorju, ki je stooštoto »plav«, bivši imenovani občinski odbornik, ki sedaj ni izvoljen, se je po volitvah v Delavsko zbornico izrazil: »Sedaj vemo (nacionalisti), kje se še med delavstvom nahaja nemčurski duh (ker je delavstvo volilo rdeče), ki ga bo treba še izčistiti.« Mj si uljudno dovolimo vprašati tega gospoda: Ali je med delavstvom v osrčju Srbije, v Šumadiji, tudi nemčurski duh, ker je vse rdeče volilo in so nacionalisti tako pogoreli, da so sedaj čisto »plavi«? Kako le bo te očistil? Gospod, danes so pač časi, ko je treba, da vsak z vsemi očmi gleda in z vsemi ušesi posluša, če noče, da se zmoti.

Obrat Kisovec. Pri tukajšnjem rudniku pa res izgleda, da se enim rudarjem deli pravica z desnico in drugim pa le z levico. Tu prav nič ne pomaga, če pravi centralno vodstvo Trboveljske družbe, da ne želi, da bi se komu krivica godila. To še menda ni prišlo do veljave v Kisovcu, ker kako bi sicer dopustili, da je oženjen rudar brez otrok v zadnji periodi, (po volitvah) napravil kar 14½ šihla, med tem ko je nek drug rudar s 6-člansko družino mogel napraviti samo 8 rednih šihov. Mislimo pa, da bi šihna knjiga v glavni pisarni vedela še več. Tu bi želeli, da gospodje razumejo željo svoje vrhovne uprave, da imajo postopati napram vsem rudarjem enako; zakaj, vsi rudarji so naši državljani, ki imajo enake pravice in enake dolžnosti.

Trbovlje.

Prosvetno delo »Svobode«. V nedeljo, dne 29. oktobra je priredila tukajšnja »Svoboda« svoj I. prosvetni večer v letošnji sezoni. Moški zbor »Svobode« bi moral zapeti tri pesmi, in sicer: »Zbujenje duhov«, »Trudno srce« in »Dani se«; zatem bi morala slediti deklamacija »Občinstvo« (Kurt Tucholski — Tone Maček) in nastop govornika

zboru z Fran Albrehta »Spev proletarcev« in »Proletarski maj«. Kot zaključek se je predvajal film »Tam na Volgi« po Tolstojem romanu »Vstajenje«. Žal »Svoboda« ni mogla izvesti program v celoti, ker je bilo od strani sreskega načelstva v Laškem dovoljeno samo prednašanje pesmi »Trudno srce« in predvajanje filma, vse drugo je bilo prepovedano. Prenapolnjena dvorana je dokaz, kako priljubljeni so prosvetni večeri »Svobode« pri delavstvu in bi bilo želeli, da se kulturnemu delovanju »Svobode« ne delajo ovire. Tem potom se zahvaljuje »Svoboda« vsem obiskovalcem za lepi obisk, posebno še sodružicam in sodrugom iz Hrastnika in se priporoča tudi za nadaljnje prireditve.

Jesenice.

Prva seja novega občinskega odbora na Jesenicah. V sredo, dne 25. oktobra t. i. se je vršila na Jesenicah prva seja novoizvoljenega občinskega zastopa. Razen enega odbornika so bili navzoči vsi. Jeseniški odbor ima zdaj tri klube, tkzv. Žabkarjevega, ki zastopa po 20 odbornikovih 816 volilcev in pa Stanovnikovega in Čelesnikovega, ki zastopata po 10 odbornikovih 853 volilcev. V imenu teh je prebral dr. Stanovnik izjavo, v kateri je povdarjeno, da sta proti izidu volitev na Jesenicah vloženi dve pritožbi. Člani teh klubov povdarjajo, da predstavljajo večino volilcev, kljub temu so pa izključeni iz občinske uprave in vodstva. Za glavno nalogo bodo imeli bdeti nad delom manjšine jeseniških volilcev, zlasti bodo poskusili preprečiti vse diktatorske poskuse te manjšine in vsakršno nedemokratsko postopanje, na katero se že namiguje. Delo občinskega odbora se mora vršiti v skladu s potrebami jeseniškega prebivalstva po načelu enakopravnosti in enakosti. Dokler se bo delo manjšine vršilo v tem smislu, ga bo večina podpirala. V občini naj se predvsem varčno gospodarji, čuva in gradi naj se samouprava občine, organizira naj se smotrna in načrtna socialna politika, uredi organizacija občinskega urada, bremena pa naj se pravično razdele, predvsem naj se ščitijo socialno šibkejši. Delo občinskega odbora naj bo javno, da ga bodo občani lahko vsak čas kontrolirali. Ta izjava je bila priklopljena zapisniku seje. — Občinska uprava ima poleg župana še pet članov. Odsekov je bilo določenih 12, v katerih nekatere prav nič važne so bili predlagani tudi zastopniki večine. Dr. Štampihar je pri tem izjavil, da bi se to delo še ne smelo vršiti, ker sta vloženi dve pritožbi in da odsekov sploh ni treba, ker jih ne predvideva zakon. Naglasil je, da pod takimi okolnostmi večina ne more sodelovati v odsekih, da ne more prevzemati soodgovornosti za delo pa tudi odklanja take neradne predloge. Izvoljeni so bili samo zastopniki manjšine. Zanimiv je slučaj krajevne šolskega odbora pri Sv. Križu. Tam je dobil Zabkar samo en glas in kljub temu je imenoval predsednika, ki ni niti v občinskem odboru. G. Anton Hribar s Stanovnikove liste je dobil pa 70 glasov, pa niti predlagan ni bil, dasi tudi stanuje pri Sv. Križu. — Dr. Štampihar je predlagal še dalje, da naj se seje sklicujejo ne po okrožnici, nego z vabilom in sicer tri dni prej, naj bo tam razvidni čas in kraj in dnevni red in naj bodo seje ob nedeljah popoldne. Nujnost tega predloga je bila odklonjena in pobijal ga je — kakor že prej izjavo — dr. Obersnel, dasi sta ga dr. Štampihar in dr. Stanovnik dobro utemeljila. Sprejet je bil protipredlog manjšine, da se o predlogu razpravlja na prihodnji seji. S tem je bila seja končana. — Vse delo občinskega odbora na Jesenicah se bo po dosedanjem videzu vršilo pač v poskusih, da manjšina s pomočjo svojih odbornikov vedno preglasuje dejansko večino volilcev in da tako pripomore svojim predlogom do zmagae. To doslej na Jesenicah ni bilo običajno. Pa bomo pazno zasledovali vse delo, da bo vršeno v redu.

Ljutomer.

Zborovanje nameščencev in delavcev. Ljutomer se je pri volitvah v Delavsko zbornico nenavadno častno izkazal. Rdeča lista je izšla iz volilnega boja s krasno zmagao in je dosegla večino med delavci in med nameščenci. To je uspeh smotrane delovanja naših organiziranih članov. Takoj po volitvah je priredila podružnica Saveza privatnih nameščencev za Ljutomer celo predavateljski večer, ki je v dvorani gostilne »Triglav« uprav sijajno uspel. Predavateljski večer je otvoril v polni dvorani predsednik podružnice SPNJ tovariš Dobričin, nakar je predaval s. Gajmir Jelenc, odvetniški kandidat iz Maribora o najvaž-

nejših določilih delovnega prava za nameščence in delavce. Navzočih je bilo okrog 50 nameščencev in delavcev, ki so s tem krasno manifestirali solidarnost duševnih in ročnih delavcev, kakršno bi moralo vladati povsod, ker so tudi interesi obeh skupni. Čeprav je trajalo predavanje skoro dve uri, so navzoči zborovalci ves čas istemu z največjim zanimanjem sledili in končno sklenili, da se mora čim prej ustanoviti v Ljutomeru tudi podružnica Splošne delavske zveze, tako da se po vzgledu trgovskih nameščencev tudi naše delavstvo smotrano organizira in izobrazuje v duhu zavednega proletariata za boljšo bodočnost. Ravno za Ljutomer in okolico je takšna organizacija skrajno potrebna, ker se gazijo zakoni za zaščito delavcev in nameščencev kar na debelo. Zakonitega delovnega časa skoro nihče ne pozna in tudi ne plačuje nadurnega dela s predpisanim 50 odstotnim poviškom. Lepo število novih naročnikov za »Delavsko Politiko« bo najlepše podprlo naše bodoče delovanje.

Razno.

Kdo širi nemoralnost? Poročali smo že, kako naše meščansko časopisje pita svoje čitatelje s poročili o umorih in ubojih. Koliko poročil so priobčili n. pr. »Jutro«, »Slov. Narod« in »Slovenec« o slučaju Malijev. Kakor pikantna in ogabna so bila ta poročila, koliko grozovitosti, prekajenosti, perverzности in seksualnosti je bilo v njih! Ali po štiri strani so jim v eni sami številki le žrtvovali. Pa ti pride »Slovenec« od sobote z uvodnikom »Boj kugi« in hoče pri vsem skupaj nekako obtožiti socialiste in brezverce, da so krivi te moralne propadlosti nekaterih ljudi. Kakor da smo mi učili in vzgajali brate Malije in podobne kriminalne tipe in da niso rastle ti ljudje v hiperklerikalni deželi Kranski?! Ko pa našteva »Slovenec«, kako temu odpomoči, pa pravi: »... tiskovni zakon naj prepove podrobno in senzačno poročanje o zločinih in sodnih preiskavah, kakor je to prepovedal režim v Italiji. To se mora storiti v korist države, v korist moralnega zdravja naroda.« Kaj, ali ste videli že volka v ovčji koži? Vpije: držite tatu, sam je pa kradel! Menda bi lahko »Slovenec« dal dober vzgled in priobčil na onih starih straneh in še več kako poročilo o izžemanju delavstva po kapitalizmu, kako dvigniti materialni in življenjski nivo delavstva in slabše situiranih slojev sploh, naj bi malo pomagal v borbi delovnega ljudstva za življenjski obstoj, pa bo kmalu videl, kakšno čudežno zdravilo za izboljšanje morale je iznašel. Pa naj še malo pobija hinavščino lastnih, od nog do glave religioznih ljudi, pa bo tudi boljše. Samo hinavščine naj jih ne uči. Zlasti ne v člankih o moralni povzdigi našega ljudstva.

Skomine, pa skomine... »Dmovina« piše v svoji 21. številki z dne 19. oktobra t. l. v članku »Ne počivajmo po zmagi!« tudi to-le: »Sedaj-le proti koncu leta imajo občne zbere tudi razna prosvetna društva in ustanove in razne gospodarske zadruge. Može, ki ste dali svoje glasove za JNS, ne pozabite, da so vsa ta društva tiste postojanke, ki ste jih dolžni zasesti v imenu državnega in narodnega edinstva in jih za vselej iz-

ALI SI ŽE ČITAL

lepo povest Ivana Vuka: V Znamenju Halleyeve repatice? Piši na upravo »Delavca« v Ljubljani, poštni predal 290, da Ti jo pošljejo! / Broširana stane 16 Din, vezana pa 25 Din. Knjiga je zelo lepa.

Prvovrstno blago po nizkih cenah dobite v novootvorjeni

TRGOVINI »DELAVSKI DOM«

r. z. z. o. z.

Maribor, Frankopanova ul. 1.

Delavke, delavci, kupujte svoje življenjske potrebščine v svoji trgovini.

trgati iz sovražnih rok. Naj ne bo po novem letu nobenega duštva, nobene zadruge, kjer bi ne bili odbori in načelstva v čvrstih rokah naših somišljenikov. Ne počivajte torej, temveč na delo, da bomo mogli z novim letom ponosno pokazati na plodno leto 1933, ko bodo padle vse postojanke nasprotnikov in boste svobodni može na svobodnih tleh.« Ne vemo sicer, kako si ti ljudje tako delo predstavljajo. Saj morajo podružstvenem in združnem zakonu (in zakoni so jim menda najvišja zapoved) postati najprej člani enega ali drugega društva, potem bodo pa lahko šele izvajali prenosno na levo in na desno. Ne vemo, če pojde ta stvar tako lahko, kajti tolikšne »svobode« pa pri nas v Jugoslaviji še ni. Hitler zna kar »glajhšaltati«, pa je društvo izenačeno. Se mar cedijo skomine? Zdi se nam, da morda misli kdo tudi tako približno, kakor je dejal oni Ribničan: »Če bi bila onale hranilnica naša, bi še »pufa« ne bilo treba plačati?!« Svobodni može pa postanejo in ostanejo najbolj svobodni takrat, kadar so svobodni vsi, ne pa samo privilegirana kasta. Sline naj se pa kar cedijo.

Avstrijski kancler dr. Dollfuss si polaga vrv za vrat. Mali avstrijski kancler rajši sklene premirje z nemškimi fašizmom, kakor da bi čuval načela demokracije ter s tem korektnim delom obvaroval ugled Avstrije ter jo nevtraliziral kakor zahtevajo socialni demokrati. Fašizem rase kanclerju čez glavo, propadanda zanj se vrši z lepaki, sestanki, bombami, poboji itd. Celu na stolp mestne hiše je nekdo obesil zastavo s kljukastim križem. Sporazum med Avstrijo in Nemčijo posreduje dr. Valter Richl. In posledica bo, da bo nemški fašizem dobil v Avstriji več svobode. Ta kompromis, če pride do njega, če se mu ne bodo uprle avstrijske demokratske stranke, pomeni velezdajo nad avstrijsko republiko in nje demokracijo.

V Palestini so imeli zopet poboje med Židi in Arabci. Naseljevanje Ži-

Ce si z naročnino v zaostanku, jo poravnaj takoj! Pomisli, da se morajo delavski listi vzdrževati izključno z lastnimi sredstvi. ...

dov v Palestino razburja Arabce. Hoteli so prirediti demonstracije proti Židom, toda angleška vlada je je prepovedala. Arabci so na to proglasili splošno stavko. Po molitvah v mošejah so skušali v Jafi prirediti demonstracijski izprevod, proti kateremu je nastopila policija. V borbi je bilo 20 oseb mrtvih in nad sto ranjenih. Odpor Arabcev je naperjen proti naseljevanju Židov iz Nemčije. Demonstracije se ponavljajo tudi v Jeruzalemu in drugih mestih. Arabska splošna stavka se strogo izvaja po vsej deželi.

Požig nemškega parlamenta mora fašizem z zločinci dokazati. Nekaj dejstev smo že navedli, ki dokazujejo, da je proces komedija. Najnovejša pa je, da se fašizem poslužuje zločinca, ki naj pričajo zanj. Zaslišana sta bila Lebermann, ki je bil kaznovan zaradi sleparije in se je nahajal tudi že v umobolnici, nadalje je bil zaslišan rudar Kunzak, ki je bil že dvakrat kaznovan zaradi pravnostnih zločinov. Obe priči sta pričali proti Torglerju. Prav dobre take pričeno.

820 zakonskih parov je bilo v Rimu v baziliki Marije kraljice angeljev naenkrat poročenih. Kdo ve, kako dolgo so fašisti te pare zbirali in jih zadrževali za skupno poroko, da so napravili tako reklamo za sladki zakonski stan in za čim več otrok? Kljub temu v Italiji zadnji čas porodi nazadujejo. Tudi papežev blagoslov ne pomaga.

Tudi v Ameriki so začeli hitlerjevci razvijati živahno propagando, vendar jih je začela ameriška vlada prijemati s trdo roko. Prepovedala je njihove organizacije in sestanke. Tudi dvoje njihovih časopisov je ustavljenih.

Za šolo TIVAR obleke.

To pot prinašamo za naše male prijatelje mnogo lepih stvari.

Dražestno Amerikan otroško obleko Din 240.— Trpežno mornarsko obleko Din 90.—

Elegantno Kadet otroško obleko Din 210.—

Prinašamo lepe in cene obleke za šolo:

Za najmlajše:
Velikost 3—4
Din 70.—, 90.—, 110.—
Velikost 5—6
Din 90.—, 110.—, 130.—
Velikost 7—8
Din 110.—, 130.—, 150.—
Velikost 9—10
Din 130.—, 150.—, 170.—
Velikost 11—12
Din 150.—, 170.—, 190.—

Za dečke:
Din 200.—, 220.—, 240.—

Za mlade gospode:
Din 190.—, 220.—, 240.—, 290.—

Športske bluže:
Din 140.—

Blža se začetek šolskega leta, a Vaš ljubljenc bo potreboval novo obleko.

Prosim Vas, da si, predno se odločite za nakup, ogledate naše otroške obleke.

Primerjajte kakovost in cene.

Ako boste pri nas nakupovali, boste prihranili mnogo denarja in napravili Vašemu ljubljencu veliko veselje

Tudi za mlade dame prinašamo to pot nekaj:

Hubertus za deklice
Din 290.—

Proti mrazu ščitijo naši dobri in topli:

Otroški raglani:
Din 170.—, 190.—, 210.—

Raglani za dečke:
Din 290.—, 340.—, 390.—

Eleg. Boy plašč:
Din 250.—, 320.—

In Baby plašč:
Din 230.—, 290.—

Proti vetru, dežju in burji v jeseni ščitijo naši garantirano nepremočljivi

otroški Hubertusi
Din 160.—, 200.—, 240.—

Hubertus za dečke
Din 260.—

TIVAR OBLEKE

PERJE

sivo, čehano, kg 25.—
Polpuh beli, kg 95.—
Puh sivi, kg 100.—
Puh beli, najfinejši kg 220.—
vse kemično čiščeno!

Eksportna hiša „Luna“, Maribor